

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**MAPENDEKEZO YA MAAZIMIO YA BUNGE KUTOKANA NA TAARIFA YA
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI KUHUSU
HESABU ZA SERIKALI ZA MITAA ZILIZOKAGULIWA KWA MWAKA WA
FEDHA 2020/2021**

Ofisi ya Bunge,
SLP 941
DODOMA

NOVEMBA, 2022

**MAPENDEKEZO YA MAAZIMIO YA BUNGE KUTOKANA NA TAARIFA YA
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI KUHUSU HESABU
ZA SERIKALI ZA MITAA ZILIZOKAGULIWA KWA MWAKA WA FEDHA
2020/2021**

Mheshimiwa Spika, Kifungu cha 10 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma, 2008 kinatamka bayana kwamba Ukaguzi unaotekelezwa na CAG ni kwa niaba ya Bunge. Naomba kuliarifu Bunge lako kwamba LAAC imejiridhisha kuwa Ukaguzi wa hesabu za Mwaka wa Fedha ulioishia tarehe 30 Juni, 2021 ulizingatia misingi ya Katiba na Sheria za nchi na Viwango vya Kimataifa na Kitaifa katika kufikia Hoja za Ukaguzi zilizojadiliwa na Kamati. Aidha, Kifungu cha 16 cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge Toleo la Juni, 2020 kimeweka sharti kwamba msingi wa kazi za LAAC ni Taarifa ya Ukaguzi uliotekelwa na CAG. Kwa sababu hizo mapendekezo ya maazimio ambayo nitayawasilisha hivi punde yanatokana na uchambuzi wa Kamati kuhusu ripoti ya mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mamlaka za Serikali za Mitaa kwa mwaka wa fedha ulioishia Juni, 2021.

Aidha, maazimio hayo pia yamezingatia michango ya waheshimiwa Wabunge mbalimbali ambayo imetolewa hapa Bungeni wakati wa kujadili taarifa ya Kamati. Ni matumaini ya Kamati kwamba, maazimio haya yatasaidia katika kuimarisha usimamizi wa matumizi ya fedha za umma katika halmashauri zetu nchini.

Mheshimiwa Spika, naomba sasa kuwasilisha mapendekezo ya maazimio kumi na moja kama ifuatavyo;

1. Kuhusu Mfuko wa Mikopo kwa Vikundi vya Akina Mama, Vijana na Watu Wenye Ulemavu.

Ukaguzi uliofanywa na CAG umeonyesha kasoro mbalimbali za uendeshaji wa mfuko huu ikiwemo:-

- (a) Halmashauri 155 kushindwa kukusanya shilingi Bilioni 47.01 zilizotolewa kwa vikundi mbalimbali;
- (b) Halmashauri 11 kushindwa kuhamisha shilingi bilioni 1.24 kutoka akaunti ya amana kwenda akaunti ya mifuko;
- (c) Halmashauri 17 zilitoa mikopo ya shilingi bilioni 3.26 kwa vikundi vya wanawake, vijana na watu wenye ulemavu bila kuzingatia uwiano ulioanishwa; na
- (d) Halmashauri 83 kutokuchangia jumla ya shilingi bilioni 6.68 kwenye mfuko kutoka kwenye mapato yake ya ndani.

KWA HIYO BASI;

Bunge linaazimia kwamba, Mamlaka ya Nidhamu ya Wakurugenzi ichukue hatua dhidi ya Wakurugenzi wote watakaobanika kushindwa kwa uzembe kusimamia kikamilifu utoaji na Usimamizi wa mikopo hii kama inavyoelekezwa kwenye Kanuni ya 24 (2) ya Kanuni za Utoaji na Usimamizi wa Mikopo kwa Vikundi vya Wanawake, Vijana na Watu wenye ulemavu.

2. Kuhusu Upatikanaji wa Ruzuku ya Maendeleo katika Mamlaka za Serikali za Mitaa

Imebainika kuwa halmashauri 19 zilipokea ruzuku ya maendeleo zaidi ya bajeti iliyoidhinishwa, halmashauri 163 zilipokea ruzuku ya maendeleo pungufu ya bajeti iliyoidhinishwa na halmashauri 3 zilipokea kiasi halisi cha bajeti iliyoidhinishwa. Nia ya Serikali inaweza kuwa nzuri lakini ni nje ya utaratibu ulioridhiwa na Bunge katika sheria ya matumizi ya Serikali.,

KWA HIYO BASI, Bunge linaitaka Serikali kutekeleza yafuatayo:

- a) Kuimarisha mikakati ya ukusanyaji wa mapato na kudhibiti uvujaji kwa njia za mifumo ya kielektroniki ili taifa lipate fedha za kutosha kugharamia mipango ya maendeleo ya kila mwaka;
- b) Kuzingatia matakwa ya Sheria ya Matumizi zinazopitishwa na Bunge katika kila mwaka wa bajeti ili kuendelea kujijengea imani Bungeni na kwa Wananchi;
- c) Kuweka angalau ukaribiano wa kiasi fulani cha ruzuku endapo itabidi baadhi ya Halmashauri kuzidishiwa kuliko vile inavyotokea kwamba Halmashauri zingine hupewa kiasi kidogo mno wakati zingine hupewa zaidi ya 50%;
- d) Kutorejesha HAZINA fedha zinazokuwa zimepelekwa katika Halmashauri kwa madai kuwa mwaka husika wa fedha umeisha ili kukamilisha miradi inayohusika.

3. Kuhusu Uwekevu na Tija katika Uwekezaji wa Mitaji ya Umma

Ukaguzi umebainisha dosari zinazohusu uwekezaji wa mitaji ya umma katika baadhi ya halmashauri nchini. Dosari hizo ni pamoja na uwekezaji unaofanyika bila upembuzi yakinifu wala andiko la biashara, bali kwa kuiga uwekezaji unaofanyika katika halmashauri zingine. Dosari nyingine ni uwekezaji unaozingatia mikataba ya ujenzi yenye masharti yanayosababisha hasara katika Halmashauri zinazohusika. Hali hiyo inaathiri nia ya kuongeza mapato ya vyanzo vya ndani na kuwa na mtiririko madhubuti wa fedha ili kukidhi mahitaji yanayoongezeka ya huduma bora.

KWA HIYO BASI,

Bunge linaitaka Serikali, huhakikisha kuwa Halmashauri zote zinafanya uwekezaji unaozingatia fursa za uwekevu na tija katika maeneo mbalimbali ya Halmashauri zao kuliko hali ilivyo sasa ambapo kila Halmashauri inataka soko na kituo cha mabasi tu. Aidha, Serikali iandae Mwongozo au Kanuni inayoelekeza namna bora ya uwekezaji kwa ngazi za Halmashauri

4. Kuhusu Manunuzi na Mikataba ya Upatikanaji wa Huduma na Bidhaa Mbalimbali

Ukaguzi umebaini udhaifu katika ununuzi na upatikanaji wa huduma na bidhaa katika halmashauri bila kufuata taratibu zinazohusika, hali inayoweka mwanya wa upotevu wa fedha za Umma.

KWA HIYO BASI,

Bunge linaiagiza Serikali kusimamia ipasavyo manunuzi yote ya umma kwa kufuata sheria, kanuni na taratibu zilizowekwa na kuridhiwa na Bunge. Aidha, Maafisa Masuuli wote watakaobainika kutosimamia ipasavyo Agizo hili wachukuliwe hatua kali za kisheria kwa nia ya kukomesha ubadhirifu na kuliletea taifa manufaa stahiki.

5. Kuhusu Upatikanaji wa Stahili za Watumishi kwa Mujibu wa Sheria

Uchambuzi wa Kamati katika Taarifa ya CAG umebaini malimbikizo ya muda mrefu ya mishahara yenye thamani ya shilingi bilioni 63.83 kwa watumishi 33,405 ambayo hayakulipwa. Vilevile kuna madai mengine ya watumishi 71,670 yenye thamani ya shilingi bilioni 96.65 ambayo yalikuwa hayajalipwa yakiwa ni posho za likizo, gharama za uhamisho na posho nyingine.

KWA HIYO BASI,

Bunge linaitaka Serikali kushughulikia mara moja madai yote ya stahiki za Watumishi wa halmashauri zilizo kwa mujibu wa sheria ambazo hazijatolewa na kuchukua hatua kali kwa Waajiri wasiozingatia matakwa ya Sheria zinazohusika na stahili za watumishi.

6. Kuhusu Ukusanyaji wa Mapato ya Ndani ya Halmashauri

Imebainika kwamba Halmashauri zilizo nyingi zina udhaifu katika eneo la ukusanyaji wa mapato ya ndani kutokana na sababu

mbalimbali zikiwemo uvujaji wa mapato kwenye mifumo ya kielektroniki, rushwa na kutosimamia ipasavyo sheria, kanuni na taratibu za fedha.

KWA HIYO BASI, Bunge linaitaka Serikali kutekeleza yafuatayo:

- a) Kudhibiti mianya ya uvujaji wa mapato katika mifumo ya kielektroniki;
- b) Kuhakikisha kuwa Mfumo mpya wa ukusanyaji wa mapato (TAUSI) unaanza kutumika katika Halmashauri zote za Serikali ndani ya mwaka wa fedha 2022/2023 badala ya hali ilivyo sasa ambapo bado kuna Halmashauri zinazoendelea kutumia mfumo wa zamani (*Local Government Revenue Collection Information System-LGRCIS*) unaoruhusu marekebisho ya miamala kwa namna yenye kutia shaka ya wizi.
- c) Kuchukua hatua kali za kisheria kwa watendaji wote ambao wanakusanya mapato nje ya utaratibu wa kisheria na ambao hawapeleki makusanyo benki.

7. Kuhusu Matumizi yasiyofaa ya Fedha katika Akaunti za Amana

Imebainika kwamba katika Halmashauri mbalimbali fedha zilizomo katika akaunti za Amana zinatumiwa kwa shughuli ambazo hazikutarajiwa. Ripoti ya CAG ilibainisha matumizi mabaya ya shilingi bilioni 9.74 kutoka katika akaunti za amana kutokana na kutosimamiwa ipasavyo. Matumizi hayo yalibainika katika halmashauri 81.

KWA HIYO BASI,

Bunge linaitaka Serikali kuhakikisha kuwa fedha zinazowekwa katika Akaunti za Amana zinatumiwa kwa malengo yaliyokusudiwa kuliko hali ilivyo sasa ambapo Akaunti hizo zinaonekana kutumiwa kama maficho ya fedha ambazo badae hutumiwa kibadhirifu. Aidha, maafisa masuuli wote waliotumia fedha hizi kinyume na utaratibu, wachukulie hatua kali za kinidhamu.

8. Kuhusu Upotevu wa Mapato katika Mifumo ya Kieletroniki ya kukusanya mapato

Imebainika kuwepo kwa uvujaji wa mpato kupitia katika mifumo ya kielektroniki katika halmashauri zetu. Katika mwaka wa fedha 2020/21 Halmashauri 27 zilifanya marekebisho ya miamala yenye jumla ya Shilingi Bilioni 1.6 kwenye mfumo bila uthibitisho wa ulazima na uhalali wa marekebisho hayo kufanyika.

KWA HIYO BASI,

Bunge linaitaka Serikali kudhibiti mianya ya mapato katika mifumo hiyo na kuchukua hatua kali za kinidhamu kwa Watumishi wote waliohusika na upotevu mathalani Watumishi walio katika Halmashauri ambazo miamala ya mapato ilibadilishwa au kufutwa bila ya uthibitisho wa ulazima wa kufanya hivyo.

9. Kuhusu Hasara ya kifedha kutokana na Vitendo vya Taasisi za Serikali dhidi ya Halmashauri

i) Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya

Imebainika kuwa Jumla ya Shilingi Bilioni 2.34 hazijalipwa katika Mamlaka mbalimbali za Serikali za Mitaa nchini kutokana na huduma za tiba zilizotolewa kwa Wanufaika wa Mfuko huo. NHIF imeshindwa kulipa fedha hizo kwa maelezo kwamba fomu za Wagonjwa zilijazwa vibaya kiasi cha kutoaminika.

KWA HIYO BASI,

Bunge linaitaka Serikali kushughulikia mara moja suala la NHIF kutorejesha gharama za matibabu na vifaa tiba vinavyotolewa na Halmashauri kwa Wanufaika wa bima ya afya chini ya Mfuko huo katika Mamlaka za Serikali za Mitaa nchini.

ii) Bohari ya Madawa (MSD)

Halmashauri nyingi zimekuwa zikilipa fedha kwenye Bohari ya Dawa Nchini (MSD) pasipo kupelekewa dawa na vifaa tiba kwa wakati. Hali hii imekuwa ni kero kubwa katika baadhi ya halmashauri. Jumla ya dawa na vifaa tiba vyenye thamani ya Shilingi Bilioni 1.17 havikupelekwa na MSD katika Halmashauri kutokana na sababu mbalimbali zilizo nje na utendaji wa Halmashauri.

KWA HIYO BASI,

Bunge linaitaka Serikali kuisimamia ipasavyo MSD ili iwe inapeleka dawa na vifaa tiba katika halmashauri kwa wakati kulingana na mahitaji ya Halmashauri zenyewe.

iii) Wakala wa Huduma za Ununuzi Serikalini (GPSA)

Imebainika kuwa Halmashauri mbalimbali zimekuwa zikiamrisha kulipa fedha kabla ya kupata huduma au bidhaa husika, na kwa upande wa uagizaji na manunuzi magari, wameshindwa kufanya vizuri kwani wamekuwa na tabia ya kurudisha fedha kwa wateja pasipo kukamilisha manunuzi ya magari hayo kwa wakati uliopangwa.

Hivyo basi, Bunge linaitaka Serikali;

Kuisimamia GPSA ili iwe inatekeleza majukumu yake kwa weledi na kwa kuzingatia Sheria, Kanuni na taratibu za kazi zao ili kuzisaidia Halmashauri katika utekelezaji wa mipango yao kuliko hali ilivyo sasa ambapo GPSA huchangia kuzizorotesha;

iv) Wakala wa Ufundi na Umeme (TEMESA)

Uchambuzi wa Kamati kutokana na Taarifa ya CAG umebainisha kuwa TEMESA imekuwa ikitumika kurudisha nyuma utendaji na uzalishaji katika baadhi ya Halmashauri nchini kwa sababu haitoi huduma ipasavyo kwa wateja wake. Kumekuwa na malalamiko mengi sana kutoka kwenye Halmashauri mbalimbali

kuhusiana na udhaifu wa Chombo hiki katika matengenezo na ukaguzi wa magari na mitambo;

KWA HIYO BASI,

Bunge linaitaka Serikali kuiimarisha TEMESA ili iweze kuzisaidia Halmashauri na Taasisi zingine za Serikali ili kupunguza malalamiko ya udhaifu wake katika eneo la ukaguzi na utengenezaji wa magari na mitambo katika Halmashauri.

10. Kuhusu Uteketezaji wa Dawa za Binadamu katika Hospitali na Vituo vya Afya.

Taarifa ya CAG ya Mwaka wa Fedha 2020/21 inaonesha kuwepo kwa wimbi kubwa la uteketezaji wa madawa ya binadamu yenye thamani kubwa sana ya fedha. Kwa mfano; katika mwaka wa fedha 2018/19 halmashauri 14 ziliteketeza dawa zenye thamani ya shilingi Bilioni 7.3, mwaka 2019/20 halmashauri 31 (Bilioni 1.5) na Mwaka 2020/21 Halmashauri 46 (Bilioni 3.5). Sababu kubwa ya uteketezaji wa dawa hizi, ni kuisha kwa muda wa matumizi ya dawa hizo (expiry)

KWA HIYO BASI,

Bunge linaazimia kwamba, Halmashauri zote nchini kuhakikisha kuwa hazipokei dawa zilizobakiza muda wa matumizi unaopungua miezi sita.

11. Mapungufu katika utekelezaji wa miradi ya Maendeleo

Uchambuzi wa Kamati kutokana na Taarifa ya CAG umebainisha kuwa baadhi ya halmashauri hazina watumishi wenye utalaamu

unaohitajika na kulazimika kutumia watumishi wasio na sifa kwa kazi zinazohitaji utalaam. Kitendo hicho kinasababisha kufanyika kwa maamuzi yanayosababisha hasara kubwa kwa Halmashauri.

HIVYO BASI,

Bunge linaitaka Serikali kupeleka katika kila halmashauri wataalam wa kutosha wa sekta zote muhimu zinazohitajika katika utekeleaji wa miradi ya maendeleo na kuwatumia ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, nawashukuru waheshimiwa wabunge wote. Naomba kutoa hoja.